

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԹՎԻ ԱՌՆՎԱԶՆ ՄԵԿ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
«ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳ» ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔԻ 86-ՐԴ
ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ԵՎ 7-ՐԴ ՄԱՍԵՐԻ, 5-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ 4.2-ՐԴ ԿԵՏԻ՝
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

29 ապրիլի 2021թ.

Սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Ա. Դիլանյանի (նախագահող),
Վ. Գրիգորյանի, Հ. Թովմասյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի,
Ե. Խունդկարյանի, Է. Շաթիրյանի, Ա. Պետրոսյանի, Ա. Վաղարշյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի՝ Ազգային ժողովի պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ
հինգերորդի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ Ազգային ժողովի ներկա-
յացուցիչներ Ս. Գրիգորյանի, Ազգային ժողովի պատգամավորներ Վ. Հովակիմյանի
և Ա. Զուլհալյանի,

համաձայն Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 169-րդ հոդվածի
1-ին մասի 2-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական
օրենքի 22, 40 և 68-րդ հոդվածների՝

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Հայաստանի Հանրապե-
տության Ազգային ժողովի պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ հին-

գերորդի դիմումի հիման վրա՝ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 86-րդ հոդվածի 2-րդ և 7-րդ մասերի, 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4.2-րդ կետի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքը (այսուհետ՝ նաև Կանոնակարգ) Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2016 թվականի դեկտեմբերի 16-ին, Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2017 թվականի հունվարի 14-ին և ուժի մեջ է մտել 2017 թվականի մայիսի 18-ին:

Կանոնակարգի՝ «Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի քննարկման և ընդունման կարգը» վերտառությամբ 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված է:

«2. Մինչև Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը երկրորդ ընթերցմամբ և ամբողջությամբ ընդունելը քվեարկության է դրվում Սահմանադրության փոփոխությանը վերաբերող հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծը: Եթե որոշումն ընդունվում է, ապա Ազգային ժողովի նախագահը այդ որոշումը երկրորդ ընթերցմամբ քննարկված Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի հետ երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում ստորագրում և ուղարկում է Սահմանադրական դատարան՝ Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականությունը Սահմանադրության անփոփոխելի հոդվածներին համապատասխանության տեսանկյունից գնահատելու համար, իսկ հարցի քննարկումն ընդհատվում է մինչև Սահմանադրական դատարանի որոշումը ստանալը»:

Կանոնակարգի վերոնշյալ դրույթը լրացվել է «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-304-Ն սահմանադրական օրենքով, որն Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2020 թվականի հունիսի 3-ին, Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2020 թվականի հունիսի 24-ին, ուժի մեջ է մտել 2020 թվականի հունիսի 25-ին, հետևյալ բառերով. «Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականությունը Սահմանադրության անփոփոխելի հոդվածներին համապատասխանության տեսանկյունից գնահատելու համար» բառերով:

Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 7-րդ մասով սահմանված է.

«7. Ազգային ժողովի նախագահին Ազգային ժողովի ընդունած Սահմանադրության փոփոխությունները մեկ շաբաթվա ընթացքում հրապարակում է»:

Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 7-րդ մասը փոփոխվել է «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-309-Ն սահմանադրական օրենքով, որն Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2020 թվականի հունիսի 22-ին, Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2020 թվականի հունիսի 24-ին, ուժի մեջ է մտել 2020 թվականի հունիսի 25-ին:

Կանոնակարգի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4.2-րդ կետով սահմանված է.

«Ազգային ժողովի նախագահը՝ Սահմանադրության 202-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքում հրապարակում է Ազգային ժողովի ընդունած Սահմանադրության փոփոխությունները»:

Սույն դրույթը Կանոնակարգում լրացվել է «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-309-Ն սահմանադրական օրենքով:

Գործի քննության առիթը Ազգային ժողովի պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ հինգերորդի՝ 2020 թվականի օգոստոսի 18-ին Սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով դիմումը, դիմողի և պատասխանողի գրավոր բացատրությունները, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, վերլուծելով վիճարկվող և վերաբերելի իրավադրույթները՝ Սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Դիմողի դիրքորոշումը

Դիմողը գտնում է, որ Սահմանադրությունը նախատեսում է իմպերատիվ (այլ ոչ՝ դիսպոզիտիվ) կարգավորումներ՝ մինչև Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծն ընդունելը Սահմանադրության փոփոխությանը վերաբերող հարցով Ազգային ժողովի կողմից Սահմանադրական դատարան դիմելու վերաբերյալ:

Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածն այն իմաստով, որ սահմանում է Սահմանադրական դատարան դիմելու Ազգային ժողովի հայեցողական լիազորությունը,

«ակնհայտորեն հակասության մեջ է գտնվում Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, ինչպես նաև 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հետ, քանի որ վերջիններս նախատեսում են Սահմանադրական դատարան դիմելու վերաբերյալ պարտադիր դրույթներ, մինչդեռ Ազգային ժողովի կանոնակարգի նշյալ դրույթը նախատեսում է Ազգային ժողովի կողմից այդ հարցով առանձին որոշման ընդունում: Այսինքն, Ազգային ժողովի կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասը հակասում է Սահմանադրությանը, քանի որ խախտում է դրանում տեղ գտած պահանջի իմպերատիվությունը»:

Դիմողը գտնում է նաև, որ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասն իշխանության մի ճյուղին՝ օրենսդիր մարմնին, հնարավորություն է տալիս քվեարկության դնել իշխանության մյուս ճյուղին և իրեն հակակշռող մարմնին դիմելու հարցը, այսինքն՝ հայեցողություն սահմանում Ազգային ժողովի համար, ինչը բնականաբար հակառակվում է իշխանությունների բաժանման և հավասարակշռման սկզբունքին և, ըստ այդմ, հակասում նաև Սահմանադրության 4-րդ հոդվածին»:

Ամփոփելով այս առնչությամբ իր փաստարկները՝ դիմողը գտնում է, որ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասը՝ այն իմաստով, որ սահմանում է Սահմանադրական դատարան դիմելու Ազգային ժողովի հայեցողական իրավունքը (Սահմանադրության փոփոխությանը վերաբերող հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծը քվեարկության դնելը), հակասում է Սահմանադրության 4-րդ և 5-րդ հոդվածներին, 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետին և 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասին ու հակասահմանադրական է»:

Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 7-րդ մասի և 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4.2-րդ կետի սահմանադրականության վերաբերյալ դիմողը նշում է, որ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 86-րդ հոդվածի 7-րդ մասով 2020 թվականի հունիսի 22-ի գործող խմբագրությամբ սահմանվում էր հետևյալը. «Ազգային ժողովի նախագահն Ազգային ժողովի ընդունած Սահմանադրության փոփոխությունները մեկ շաբաթվա ընթացքում ուղարկում է Հանրապետության նախագահին, որն ստանալուց հետո՝ քսանմեկօրյա ժամկետում, ստորագրում և հրա-

պարակում է այն», մինչդեռ վիճարկվող խմբագրությամբ նույն դրույթը սահմանում է. «Ազգային ժողովի նախագահին Ազգային ժողովի ընդունած Սահմանադրության փոփոխությունները մեկ շաբաթվա ընթացքում հրապարակում է»:

Ըստ դիմողի՝ նշված փոփոխությունը զրկել է Հանրապետության նախագահին Սահմանադրության փոփոխությունները ստորագրելու և հրապարակելու լիազորությունից:

2. Պատասխանողի դիրքորոշումը

Պատասխանողը գտնում է, որ Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասը համապատասխանում է Սահմանադրությանը այն պատճառաբանությամբ, որ նախ՝ 2020 թվականի հունիսի 22-ին Ազգային ժողովի կողմից երկրորդ ընթերցմամբ Սահմանադրության փոփոխությունների՝ (այսուհետ՝ Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխություններ) Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու համար Ազգային ժողովը չէր կարող դիմել Սահմանադրական դատարան, քանի որ փոփոխությունների ընդունման պահին Սահմանադրական դատարանի գործող ինը դատավորներից (անդամներից) յոթին Սահմանադրության փոփոխությունները վերաբերում էին անմիջականորեն: Պատասխանողը նաև շեշտում է, որ Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետով և 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասով չի նախատեսվում իմպերատիվ պահանջ՝ մինչև Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը երկրորդ ընթերցմամբ ընդունելը դիմել Սահմանադրական դատարան վերջինիս կողմից նախագծի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու համար:

Ըստ պատասխանողի՝ Սահմանադրության 168-րդ հոդվածում Սահմանադրական դատարանի լիազորությունները շարադրելիս առհասարակ չեն օգտագործվում «կարող է», «կարելի է» և այլ բառեր, անգամ այն դեպքում, երբ դիմող սուբյեկտն ունի հայեցողական լիազորություն դիմել կամ չդիմել Սահմանադրական դատարան, օրինակ՝ 168-րդ հոդվածի 1-ին կետում նշված օրենքների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու դեպքում: Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի առնչությամբ պատասխանողը գտնում է, որ այն առհասարակ չի կարգավորում որևէ սուբյեկտի դիմելու լիազորության իմպերատիվ կամ դիսպոզիտիվ բնույթը, փոխա-

րենը նշված հոդվածի նպատակը սահմանափակվում է բացառապես դիմող սուբյեկտների դիմելու լիազորության ամրագրմամբ՝ չանդրադառնալով դրանց իմպերատիվությանը կամ դիսպոզիտիվությանը: Պատասխանողը նաև ընդգծում է, որ եթե նույնիսկ ընդունելի լինի այն այն, որ դիմելու լիազորության իմպերատիվությունը կամ դիսպոզիտիվությունը ներառված է տվյալ հոդվածի կարգավորման տիրույթի մեջ, ապա ո՛չ իմպերատիվության, ո՛չ դիսպոզիտիվության ամրագրում կատարված չէ սահմանադրի կողմից, մասնավորապես՝ 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, նշված մասի կարգավորման առարկայից առհասարակ դուրս է այն հարցը, թե արդյոք Ազգային ժողովը պարտավոր է դիմել Սահմանադրական դատարան բոլոր այն դեպքերում, երբ ընդունում է Սահմանադրական փոփոխություններ: Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասի բովանդակությունից բխում է միայն, որ 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետով ամրագրված Սահմանադրական դատարանի լիազորության իրականացման առիթ հանդիսացող դիմումը պետք է ներկայացվի Ազգային ժողովի կողմից:

Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 7-րդ մասի և 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4.2-րդ կետի սահմանադրականության վերաբերյալ պատասխանողը գտնում է, որ դիմողի այն դիրքորոշումը, որ Հանրապետության նախագահը գրկվել է լիազորությունից, անհիմն է, քանի որ Հանրապետության նախագահը նման լիազորություն չի էլ ունեցել: Սահմանադրության որևէ հոդվածով ամրագրված չէ Հանրապետության նախագահի կողմից Ազգային ժողովի ընդունած Սահմանադրության փոփոխությունների ստորագրման և հրապարակման լիազորություն: Որպես այդպիսի լիազորություն չի կարող ընկալվել Սահմանադրության 129-րդ հոդվածի 1-ին մասով ամրագրված՝ Հանրապետության նախագահի՝ Ազգային ժողովի կողմից ընդունված օրենքը ստորագրելու և հրապարակելու լիազորությունը, քանի որ այս դեպքում խոսքը օրենքների և ոչ Սահմանադրության փոփոխության մասին է:

3. Գործի համար էական նշանակություն ունեցող հանգամանքները

3.1. 2020 թվականի հունիսի 19-ին պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ քառորդի նախաձեռնությամբ շրջանառության մեջ է դրվել Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծ, որը 2020 թվականի հունիսի 22-ին

ընդգրկվել է Ազգային ժողովի արտահերթ նստաշրջանի օրակարգ: Ազգային ժողովն այս նախագիծը քննարկել, քվեարկել և ընդունել է առաջին ընթերցմամբ, ապա քննարկել երկրորդ ընթերցմամբ, այնուհետև քվեարկության է դրվել այդ հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծը, որը քվեարկության արդյունքներով չի ընդունվել: Դրանից հետո երկրորդ ընթերցմամբ քննարկված Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը դրվել է քվեարկության և ընդունվել:

3.2. 2020 թվականի հունիսի 22-ին Ազգային ժողովում քվեարկության է դրվել նաև «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» սահմանադրական օրենքի նախագիծը, որը նույնպես ընդունվել է: «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-309-Ն սահմանադրական օրենքով փոփոխվել է Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 7-րդ մասը և լրացվել 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4.2-րդ կետը: «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-309-Ն սահմանադրական օրենքը ստորագրվել է 2020 թվականի հունիսի 24-ին:

3.3. Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությունները Ազգային ժողովի նախագահի կողմից հրապարակվել են 2020 թվականի հունիսի 25-ին:

3.4. Սահմանադրական դատարանի 2021 թվականի փետրվարի 11-ի ՍԴԱՈ-27 աշխատակարգային որոշմամբ «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի պարզամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ հինգերորդի դիմումի հիման վրա՝ Ազգային ժողովի կողմից իր լիազորությունների իրականացման, «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 86-րդ հոդվածի 2-րդ և 7-րդ մասերի, 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4.2-րդ կետի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը ներքոնշյալ պահանջների մասով կարճվել է.

«3.1. ճանաչել և հայտարարել, որ Ազգային ժողովը դուրս է եկել իր սահմանադրական լիազորությունների շրջանակից և խախտել Սահմանադրությունը, երբ Սահ-

մանադրության 2020 թ. հունիսի 22-ի փոփոխությունները մինչև երկրորդ ընթերցում չի ուղարկել Սահմանադրական դատարան՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցով և ընդունել դրանք երկրորդ ընթերցմամբ և ամբողջությամբ՝ առանց Սահմանադրական դատարանի եզրակացության.

3.2. ճանաչել և հայտարարել, որ Ազգային ժողովը դուրս է եկել իր սահմանադրական լիազորությունների շրջանակից և խախտել Սահմանադրությունը, երբ փոփոխության է ենթարկել Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի բովանդակությունն այնպես, որ այդ փոփոխությամբ ըստ էության փոփոխության են ենթարկվել Սահմանադրության 7-րդ գլխի կարգավորման ներքո գտնվող դրույթները.

3.3. ճանաչել Սահմանադրությանը հակասող Ազգային ժողովի կողմից 2020թ. հունիսի 22-ին ընդունված Սահմանադրության փոփոխությունների ընդունման ընթացքում մինչև Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը երկրորդ ընթերցմամբ և ամբողջությամբ ընդունելը Սահմանադրության փոփոխությունների Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցով Սահմանադրական դատարան չդիմելն ու առանց Սահմանադրական դատարանի որոշման Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը երկրորդ ընթերցմամբ և ամբողջությամբ ընդունելը, իսկ Սահմանադրության 2020 թ. հունիսի 22-ի ընդունված փոփոխությունները՝ ամբողջությամբ Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր.

3.5. ճանաչել և հայտարարել, որ Ազգային ժողովը և Հանրապետության նախագահը դուրս են եկել իրենց սահմանադրական լիազորությունների շրջանակից և խախտել Սահմանադրությունը, երբ, ընդունելով և ստորագրելով Ազգային ժողովի կանոնակարգի փոփոխությունները, զրկել են Հանրապետության նախագահին Սահմանադրության փոփոխություններն ստորագրելու և հրապարակելու լիազորությունից. »:

4. Գործի համար էական նշանակություն ունեցող հարցադրումները

4.1. Սույն գործով բարձրացված սահմանադրաիրավական վեճի լուծման համար Սահմանադրական դատարանը կարևորում է հետևյալ հարցադրումները.

1. արդյո՞ք Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը ենթակա է պարտադիր նախնական սահմանադրական վերահսկողության և, արդյո՞ք Ազգային

ժողովի կողմից Սահմանադրության փոփոխությանը վերաբերող հարցով Սահմանադրական դատարանի դիմելու մասին որոշման ընդունումը նշված գործընթացն ապահովելու առումով անհրաժեշտ և արդյունավետ միակ իրավական ընթացակարգն է:

2. Հանրապետության նախագահի կողմից Սահմանադրության փոփոխությունների՝ ստորագրման և հրապարակման կառուցակարգ չնախատեսելը համահունչ է արդյոք Հանրապետության նախագահին Սահմանադրությամբ վերապահված լիազորություններին:

4.2. Սահմանադրական դատարանը սույն գործը քննության է առնում **վերացական սահմանադրական վերահսկողության շրջանակներում՝** Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետով և «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 68-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

5. Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները

5.1. Դիմողի կողմից, ըստ էության, վիճարկվում է Սահմանադրության մեջ փոփոխություններ կատարելուն ուղղված՝ Կանոնակարգի համապատասխան ընթացակարգային դրույթների սահմանադրականությունը: Հաշվի առնելով վիճարկվող դրույթների ուղղակի առնչությունը Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականության վերահսկողության ինստիտուտին՝ նախքան դրանց սահմանադրականության գնահատումը Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում վերլուծել Սահմանադրությունում փոփոխություններ ընդունելուն ուղղված կարգավորումները:

Մինչև Սահմանադրության 2015 թվականի փոփոխությունների ուժի մեջ մտնելը Սահմանադրության նորմերի ցանկացած փոփոխություն ընդունվում էր բացառապես համապետական հանրաքվեի միջոցով: 2015 թվականի հանրաքվեով փոփոխված Սահմանադրության 202-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված հոդվածներում փոփոխություններ ընդունելու լիազորություն ունի նաև Ազգային ժողովը՝ պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երկու երրորդով:

Սահմանադրության կայունությունը ժամանակակից սահմանադրական համակարգերի կարևորագույն հատկանիշներից է, որը նաև սահմանադրականության ամրապնդման ու զարգացման կարևոր գրավական է: Ընդ որում, Սահմանա-

դրության կայունությունն ապահովվում է Սահմանադրության հիմքում ընկած հիմնարար սկզբունքների ու արժեքների անփոփոխությունն ապահովող նորմերի կայունությամբ՝ անկախ Սահմանադրության տեքստում փոփոխությունների կատարման հաճախականությունից:

Սահմանադրության հիմքում ընկած հիմնարար սկզբունքների ու արժեքների արդյունավետ պահպանության և պաշտպանության նկատառումներով Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ անկախ Սահմանադրության տեքստի փոփոխությունների ծավալից, փոփոխության իրավասություն ունեցող սուբյեկտների շրջանակից, զարգացող հասարակական հարաբերությունների պայմաններում Սահմանադրության՝ որպես հիմնարար կարգավորչի դինամիկ կայունությունը հնարավոր է ապահովել դրա նորմերի աստիճանակարգության կանոնների պահպանմամբ:

5.2. Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում Սահմանադրությամբ ամրագրված դրույթներն ըստ դրանց ընդունող սուբյեկտների իրավասության դասակարգել հետևյալ խմբերի.

ա) Սահմանադրության նախաբանը, 1-3-րդ և 203-րդ հոդվածները՝ որպես Սահմանադրության անփոփոխելի դրույթներ,

բ) Սահմանադրության՝ միայն հանրաքվեի միջոցով փոփոխվող դրույթները՝ որպես Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդի բացառիկ իրավագործության ներքո գտնվող սահմանադրական դրույթներ, որոնք թվարկված են Սահմանադրության 202-րդ հոդվածի 1-ին մասում,

գ) Սահմանադրության՝ նաև Ազգային ժողովի կողմից փոփոխվող դրույթներ:

Սահմանադրական դրույթների փոփոխման կարգերի տարբերակման նպատակներն են ապահովել Հայաստանի Հանրապետության առաջին սահմանադրի՝ հայ ժողովրդի սահմանած անփոփոխ դրույթներում ամրագրված արժեքների և սկզբունքների գերակայությունը, Սահմանադրության ներքին կայունությունը, Սահմանադրության դրույթների մեկնաբանությունների կանխատեսելիությունը, հնարավոր ներքին կոլիզիաների կանխումը, իսկ դրանց բացահայտման դեպքում՝ լուծումը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրության անփոփոխելի դրույթներն այն հիմնարար և կենտրոնական առանցքն են, որի հիման

վրա և շուրջ ձևավորվել և զարգանալու է Հայաստանի Հանրապետության իրավական համակարգը:

5.3. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրության անփոփոխելի դրույթներով նախատեսված սկզբունքների, մասնավորապես՝ Հայաստանի Հանրապետության ինքնիշխան, ժողովրդավարական, իրավական և սոցիալական որակների, ժողովրդի՝ որպես Հայաստանի Հանրապետությունում իշխանության բացառիկ և միակ սուբյեկտի կարգավիճակի, մարդու՝ որպես բարձրագույն արժեքի սահմանադրաիրավական բովանդակության, և Սահմանադրության փոփոխություններն ընդունելու հարաբերությունները կարգավորող հատուկ նորմի՝ 202-րդ հոդվածի դրույթների համալիր վերլուծությունից բխում է, որ Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը պետք է համապատասխանի՝

ա) Սահմանադրության փոփոխություններն Ազգային ժողովի կողմից ընդունվելու դեպքում՝ Սահմանադրության անփոփոխելի դրույթներին, Սահմանադրության՝ միայն հանրաքվեի միջոցով փոփոխվող դրույթներին և Սահմանադրության այն դրույթներին, որոնք այդ նախագծով չեն փոփոխվում,

բ) Սահմանադրության փոփոխությունները հանրաքվեի միջոցով ընդունվելու դեպքում՝ Սահմանադրության անփոփոխելի դրույթներին և Սահմանադրության միայն հանրաքվեի միջոցով փոփոխվող այն դրույթներին, որոնք այդ նախագծով չեն փոփոխվում:

5.4. Սույն գործով սահմանադրաիրավական վեճի շրջանակներում անհրաժեշտ է պարզել՝ արդյո՞ք Սահմանադրությամբ նախատեսված Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի նախնական սահմանադրական վերահսկողությունը կրում է պարտադիր բնույթ:

Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետում սահմանված դեպքերում Սահմանադրական դատարան դիմելու լիազորություն ունեցող սուբյեկտը նշված է Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասում՝ ի դեմս Ազգային ժողովի: Որևէ այլ պետական մարմին Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականության որոշման հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու լիազորություն չունի:

Սահմանադրության՝ Սահմանադրական դատարանի լիազորությունները (168-րդ հոդված) և Սահմանադրական դատարան դիմող սուբյեկտների ցանկը սահմանող (169-րդ հոդված) հոդվածներով, ի թիվս այլնի, նախատեսված է. «Սահմանադրական դատարանը Սահմանադրական դատարանի մասին օրենքով սահմանված կարգով՝ մինչև Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի, ինչպես նաև հանրաքվեի դրվող իրավական ակտերի նախագծերի ընդունումը որոշում է դրանց համապատասխանությունը Սահմանադրությանը» (168-րդ հոդվածի 2-րդ կետ), և «Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետով սահմանված դեպքերում Սահմանադրական դատարան դիմում է Ազգային ժողովը՝ Սահմանադրության փոփոխությանը (...) վերաբերող հարցերով» (169-րդ հոդվածի 2-րդ մաս):

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրական դատարանի՝ Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի նկատմամբ նախնական վերահսկողություն իրականացնելու նպատակներն են՝

ա) Սահմանադրության գերակայության ապահովման նպատակներից ելնելով՝ կանխել Սահմանադրության փոփոխությունների արդյունքում Սահմանադրության տեքստում հնարավոր ներքին կոլիզիաների առաջացումը,

բ) Սահմանադրության գերակայության նպատակին հասնելու համար Սահմանադրական դատարանի՝ որպես սահմանադրականության անկախ և անկողմնակալ պահապանի դիրքորոշմամբ կանխել Սահմանադրության՝ հատվածական շահերի սպասարկման նպատակով կատարվող փոփոխությունները, որոնք հակասության մեջ կարող են լինել Սահմանադրությամբ ամրագրված արժեքների և սկզբունքների հետ,

գ) հնարավորություն ընձեռել Ազգային ժողովի պատգամավորներին և Սահմանադրության փոփոխությունը հանրաքվեով ընդունվելու դեպքում՝ հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեցող քաղաքացիներին Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի վերաբերյալ տեղեկացված որոշում կայացնել:

Անդրադառնալով Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականության վերահսկողության վերաբերյալ դիմողի և պատասխանողի դիրքորոշումներին՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ի տարբերություն Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանված դեպքերի,

որոնց առնչությամբ սահմանադիրը գործածել է «կարող են դիմել» ձևակերպումը, նույն հոդվածի 2-րդ մասում գործածված «դիմում է» եզրույթը պետք է հասկանալ ոչ թե Սահմանադրական դատարան դիմելու հայեցողության, այլ պարտականության իմաստով: Ուստի Սահմանադրության 168 և 169-րդ հոդվածների բովանդակությունից և սահմանադրի կողմից կիրառված իրավական ձևակերպումներից բխում է, որ Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը ենթակա է պարտադիր նախնական վերահսկողության:

Հաշվի առնելով վերոնշյալը՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականության ստուգումը Սահմանադրությամբ նախատեսված կանոն է, որին հետևելը սահմանադրական կարգի կայունության երաշխիք է, հնարավորություն է ընձեռում կանխել Սահմանադրության հիմքում ընկած սկզբունքներին և արժեքներին հակասող նորմերի ընդունումը և կարող է ծառայել որպես արդյունավետ միջոց՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացու և Ազգային ժողովի կողմից Սահմանադրության փոփոխություն ընդունելիս տեղեկացված և հիմնավոր որոշում կայացնելու համար:

5.5. Ազգային ժողովի՝ որպես սահմանադիր հանդես գալու վերաբերյալ դրույթներն արտացոլված են Սահմանադրության 202-րդ հոդվածում, իսկ մանրամասները սահմանված են Կանոնակարգի 84-86-րդ հոդվածներում:

Անդրադառնալով Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասով ամրագրված նորմին՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այն կանոնակարգում է Ազգային ժողովի կողմից Սահմանադրական դատարան դիմելու ընթացակարգային հարաբերությունները, որի շրջանակներում, ըստ էության, ի կիրարկումն Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված՝ Ազգային ժողովի կողմից Սահմանադրական դատարան դիմելու լիազորությունը սահմանող նորմերի, նախատեսված է, որ մինչև Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը երկրորդ ընթերցմամբ և ամբողջությամբ ընդունելը քվեարկության է դրվում Սահմանադրության փոփոխությանը վերաբերող հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծը: Ըստ այդմ, Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված է նշված հարցով Սահմանադրական

դատարան դիմելու մասին որոշման նախագիծը քվեարկության դնելու ոչ թե հայեցողություն, այլ պարտականություն:

Սահմանադրության 103-րդ հոդվածի 3-րդ մասով ամրագրված է, որ Սահմանադրությամբ սահմանված դեպքերում, ինչպես նաև իր գործունեության կազմակերպման հարցերով Ազգային ժողովն ընդունում է որոշումներ: Սահմանադրության 103-րդ հոդվածի 1-ին մասին համապատասխան՝ Ազգային ժողովի որոշումները, ինչպես նաև Ազգային ժողովի այլ ակտերը (օրենքներ, հայտարարություններ, ուղերձներ), բացառությամբ Սահմանադրությամբ սահմանված դեպքերի, ընդունվում են քվեարկությանը մասնակցող պատգամավորների ձայների մեծամասնությամբ, եթե քվեարկությանը մասնակցել է պատգամավորների ընդհանուր թվի կեսից ավելին: Այդ առնչությամբ Սահմանադրական դատարանն ընդգծում է, որ Սահմանադրության 103-րդ հոդվածը կոչված է ապահովելու Ազգային ժողովի՝ որպես օրենսդիր և ժողովրդի ներկայացուցչական մարմնի, սահմանադրական առաքելությամբ պայմանավորված լիազորությունների արդյունավետ իրականացումը: Յուրաքանչյուր պետական մարմնի լիազորության իրացումն ստանում է իր արտաքին դրսևորումը, որը, որպես կանոն, ավարտվում է համապատասխան ձև ունեցող իրավական փաստաթղթի ընդունմամբ: Սահմանադիրը, կախված պետական մարմնի իրավասությունից, նախատեսում է համապատասխան իրավական ակտերի ընդունման հնարավորություն: Այդ համատեքստում Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սահմանադիրը նախատեսել է Ազգային ժողովի կողմից ընդունվող երկու խումբ որոշումներ՝ Սահմանադրությամբ կոնկրետ նախատեսված դեպքերում Ազգային ժողովի կողմից ընդունվող որոշումներ և Ազգային ժողովի գործունեության կազմակերպման հարցերով ընդունվող որոշումներ: Առաջին խումբ որոշումների թվին են դասվում, օրինակ՝ Սահմանադրության 115-րդ հոդվածով, 118-րդ հոդվածով, 202-րդ հոդվածով, 205-րդ հոդվածով նախատեսված որոշումները: Ազգային ժողովի գործունեության կազմակերպման հարցերով ևս Սահմանադրությունը նախատեսում է որոշումների ընդունում, սակայն այդ գործունեության կազմակերպման համատեքստում ընդունման ենթակա որոշումներն ամրագրված են Կանոնակարգով: Վերջինիս 97-րդ հոդվածի 1-ին մասում արտացոլված է Սահմանադրության 103-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթը, իսկ 2-րդ մասին համապա-

տասխան՝ Ազգային ժողովի աշխատակարգը, ինչպես նաև Ազգային ժողովի գործունեության կազմակերպման հարցերով այլ որոշումներն ընդունվում են Կանոնակարգով նախատեսված դեպքերում և կարգով: Նման որոշումների թվին են դասվում, օրինակ՝ Կանոնակարգի 36-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, 37-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված որոշումները:

Ի կատարումն Սահմանադրության 103-րդ հոդվածի՝ Կանոնակարգով սահմանված են նաև Ազգային ժողովի ուղերձների և հայտարարությունների բնույթը, ինչպես նաև Ազգային ժողովի կողմից օրենքների, որոշումների, ուղերձների և հայտարարությունների նախագծերը ներկայացնելու, դրանք շրջանառության մեջ դնելու, քննարկելու և ընդունելու կարգը:

Վերոնշյալի առնչությամբ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Ազգային ժողովի լիազորությունների իրացման համար Սահմանադրության 103-րդ հոդվածում թվարկված են Ազգային ժողովի կողմից ընդունվող ակտերը, որոնց առնչվող մանրամասները սահմանված են Կանոնակարգով: Սահմանադրության 103-րդ հոդվածով ամրագրված կառուցակարգերից զատ որևէ այլ ձևով Ազգային ժողովը չի կարող իրացնել իր իրավասությունը՝ հիմք ընդունելով Սահմանադրության 103-րդ հոդվածը և Սահմանադրության 6-րդ հոդվածը, համաձայն որի՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք իրավասու են կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար լիազորված են Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով:

Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված որոշումն ուղղված է Ազգային ժողովի՝ Սահմանադրական դատարան դիմելու լիազորության իրացման գործընթացը կազմակերպելուն: Հատկանշական է, որ Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան՝ Սահմանադրության փոփոխությանը վերաբերող հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու մասին Ազգային ժողովի որոշումն ընդունելու դեպքում Ազգային ժողովի նախագահին այդ որոշումը երկրորդ ընթերցմամբ քննարկված Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի հետ երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում ստորագրում և ուղարկում է Սահմանադրական դատարան:

Վերոգրյալի հիման վրա Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ Ազգային ժողովի՝ որպես կոլեգիալ մարմնի համար իր լիազորությունների շրջանակներում և դրանց իրացմանն ուղղված գործընթացը կազմակերպելու առնչությամբ Սահմանադրությամբ սահմանված ձայների մեծամասնությամբ որոշումներ ընդունելուց զատ, որևէ այլ կառուցակարգ սահմանված չէ:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կանոնակարգումը վերաբերում է Սահմանադրական դատարան դիմելու Ազգային ժողովի լիազորության իրացման ընթացակարգին, որի շրջանակներում Ազգային ժողովի որոշման տեսքով ձևակերպվում է Սահմանադրական դատարան ներկայացվող դիմումը: Նույն ընթացակարգով է գործում նաև Կառավարությունը՝ ի կատարումն Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 3-րդ կետի, 169-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթների, համաձայն որոնց՝ մինչև միջազգային պայմանագրի վավերացումը Սահմանադրական դատարանը որոշում է դրանում ամրագրված պարտավորությունների համապատասխանությունը Սահմանադրությանը, և այս դեպքում Սահմանադրական դատարան դիմում է Կառավարությունը: Կառավարությունը ևս Սահմանադրական դատարան դիմում է համապատասխան որոշում ընդունելու միջոցով: Ուստի օրենսդրի կողմից Սահմանադրական դատարան դիմելիս համապատասխան որոշում ընդունելը Սահմանադրությամբ նախատեսված լիազորության իրացման ընթացակարգային փուլ է:

Ելնելով վերոնշյալից՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դիմողի կողմից վիճարկվող՝ Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կանոնակարգումները համահունչ են Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետով և 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված դրույթներին:

5.6. Կանոնակարգի 86-րդ հոդվածի վերլուծությունից հետևում է, որ դրանով կարգավորվում են բոլոր այն հնարավոր իրավիճակները, որոնք կարող են արձանագրվել Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի ընդունման ընթացքում: Մասնավորապես, դրանով կանխատեսվում են այնպիսի իրավիճակներ, երբ՝

ա) Սահմանադրական դատարանը Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը ճանաչում է Սահմանադրությանը հակասող,

բ) Սահմանադրական դատարանը Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը ճանաչում է Սահմանադրությանը համապատասխանող, և Ազգային ժողովը նախագիծն ընդունում է կամ չի ընդունում:

Հաշվի առնելով վերոնշյալը՝ Սահմանադրական դատարանը կարևորում է այն հանգամանքը, որ Կանոնակարգում Սահմանադրության փոփոխությանը վերաբերող հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու մասին Ազգային ժողովի որոշման չընդունման հետևանքների հստակեցումն օրենսդրական մակարդակում կբացառի հիշյալ հարցի առնչությամբ հնարավոր տարընկալումները:

5.7. Թեպետ սույն գործով դիմումի քննության առարկա մասը քննվում է վերացական սահմանադրական վերահսկողության շրջանակներում, որի պայմաններում ստուգվում է դիմողի կողմից վիճարկվող նորմերի համապատասխանությունը Սահմանադրությանը՝ անկախ կոնկրետ իրավիճակներում տվյալ նորմերի կիրառման կամ կիրառման հավանականության, ինչպես նաև կիրառման իրավաչափության հանգամանքից, Սահմանադրական դատարանը հատուկ կարևորություն է տալիս այն իրողությանը, որ սույն գործով դիմողն Ազգային ժողովի պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ հինգերորդն է, և դիմումի բովանդակությունը հիմնականում վերաբերում է Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի՝ 2020 թվականի փոփոխությունների նախագիծը Սահմանադրական դատարան չուղարկելուն:

Սահմանադրական դատարանը 2021 թվականի փետրվարի 11-ի ՍԴԱՈ-27 աշխատակարգային որոշմամբ արդեն անդրադարձել է սույն գործով դիմումի նշված հատվածին: Այդուհանդերձ, խորհրդարանական հանրապետությունում ընդդիմության հանդեպ հարգանքը, ինչպես նաև Սահմանադրական դատարանի կազմավորման և համալրման սահմանադրականության վերաբերյալ բարձրացվող հարցերի զգայուն բովանդակությունն ընդգծում են Սահմանադրական դատարանի կողմից բարձրացված հարցերին անդրադառնալու կարևորությունը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի պարտադիր նախնական սահմանադրական վերահսկողության ինստիտուտը բնորոշ է երիտասարդ ժողովրդավարություններին: Համեմատական սահմանադրական իրավունքի հետազոտություններում Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի պարտադիր նախնական վերահսկողությու-

նը սահմանադրական արդարադատության ատյանների հազվադեպ հանդիպող լիազորություններից է («Ժողովրդավարություն իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողով, «Սահմանադրական փոփոխությունների մասին» CDL-AD(2010)001 2010 թվականի հունվարի 19-ի զեկույց, 194-196-րդ կետեր), որը բնորոշ է համեմատաբար երիտասարդ ժողովրդավարություններին (մասնավորապես՝ Ուկրաինա, Ղրղզստան, Մոլդովա):

Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի պարտադիր *ex ante* վերահսկողության ինստիտուտը ոչ միայն նորություն է Հայաստանի սահմանադրական իրավունքում, այլ նաև գործնական կիրառության առումով՝ սահմանադրական փոփոխությունների նախագծերի ոչ պարտադիր ստուգման ինստիտուտի համեմատ խորությամբ չուսումնասիրված: Համեմատական սահմանադրական իրավունքի միջազգային փորձագիտական մակարդակում վերհանված են այս ինստիտուտի միայն որոշ խնդրահարույց կողմեր, միաժամանակ, արձանագրված է, որ գործնական կիրառության ընթացքում չեն բացառվում նաև ժողովրդավարական գործընթացների համար այլ խնդրահարույց հանգամանքներ («Ժողովրդավարություն իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողովի «Սահմանադրական փոփոխությունների մասին» CDL-AD(2010)001 2010 թվականի հունվարի 19-ի զեկույց, 195-րդ կետ և «Ալբանիայի դատական իշխանության վերաբերյալ սահմանադրական փոփոխությունների նախագծի մասին» CDL-AD(2015)045 միջանկյալ զեկույց, 20-21-րդ կետեր):

Սահմանադրական դատարանը, նկատի ունենալով նշված մտահոգությունները, արձանագրում է, որ սահմանադրականության պահպանման և ամրապնդման առնչությամբ սույն որոշման 5.4-րդ կետում նշված բարենպաստ ազդեցությունից բացի Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի սահմանադրականության պարտադիր նախնական ստուգման խնդրահարույց կողմն այս կառուցակարգը նախատեսող կանոնի խստությունն է, եթե այն օժտված չէ այս ինստիտուտի հիմնադրման նպատակի իրականացման խոչընդոտները հաղթահարելու անհրաժեշտ ճկունությամբ:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ սահմանադրական փոփոխությունների նախագծերի սահմանադրականության պարտադիր նախնական վերահսկողությունը սահմանված է Սահմանադրությամբ, Սահմանադրական դատարանն այս կանոնը

համարում է պարտադիր կատարման ենթակա, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ այդ կանոնի կիրառումը կարող է հանգեցնել Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի սահմանադրականության պարտադիր նախնական վերահսկողության ինստիտուտի ներդրման նպատակներին հակառակ արդյունքի:

5.8. Այն իրավիճակում, երբ Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականության պարտադիր նախնական վերահսկողության նպատակին այդ ինստիտուտի կիրառմամբ հնարավոր չէ հասնել, նշված սահմանադրական կանոնից հնարավոր է ողջամիտ բացառություն, որը բացառիկ միջոց է և կիրառելի է միայն այն դեպքում, երբ Սահմանադրական դատարանի կողմից նախագծի սահմանադրականության ստուգումը սահմանադրական արդարադատության առանցքային ընթացակարգային երաշխիքների և սկզբունքների պահպանմամբ անհնար է:

Միաժամանակ, Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի սահմանադրականության պարտադիր նախնական վերահսկողության կանոնից որևէ բացառություն չի կարող համարվել ողջամիտ, եթե ստուգման ենթակա նախագիծը վերաբերում է Սահմանադրական դատարանի դատավորներից բացի այլ անձանց իրավունքներին և ազատություններին: Այս դեպքում Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը Սահմանադրական դատարանի կողմից սահմանադրականության պարտադիր նախնական ստուգման չենթարկելը չի կարող գնահատվել որպես ողջամիտ բացառություն՝ անկախ Սահմանադրական դատարանի դատավորների՝ նախագծի սահմանադրականության ստուգման առնչությամբ շահերի փաստացի կամ հնարավոր բախման իրավիճակում գտնվելու հանգամանքից:

Հարկ է նկատել, որ Սահմանադրական դատարանում քննության ընդունվող գործերի գերակշիռ մասը վերաբերում է իրավական նորմերի սահմանադրականության ստուգմանը. այդ նորմերը հնարավոր է վերաբերեն նաև Սահմանադրական դատարանի դատավորներին: Այդուհանդերձ, ստուգվող նորմերի՝ Սահմանադրական դատարանի դատավորների սուբյեկտիվ շահերին վերաբերելիությունը բավարար հիմք չէ Սահմանադրական դատարանի կողմից սահմանադրական արդարադատության իրականացման համար դատարանի ունակության և իրավագործության բացակայության (*non liquet*) մասին եզրահանգման համար: Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականության նախնական

վերահսկողության համար Սահմանադրական դատարանի ունակության և իրավազորության բացակայությունն իրավիճակ է, երբ ստուգման ենթակա նախագիծն առնչվում է բացառապես Սահմանադրական դատարանի գործող դատավորների (անդամների) շահերին, որոնց կողմից տվյալ գործին մասնակցության անհնարինության պայմաններում Սահմանադրական դատարանի նիստը չի կարող իրավազոր լինել: Այս իրավիճակի նկատմամբ «ողջամիտ բացառության» կանոնը կարող է կիրառվել այն նպատակով, որ չխոչընդոտվի սահմանադրի ինքնիշխան կամքի իրագործումը՝ Սահմանադրության փոփոխություններ ընդունելու իրավասության իրացմամբ:

Հակառակ պարագայում Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի սահմանադրականության պարտադիր վերահսկողության լիազորության իրականացման դեպքում ողջամիտ բացառության անտեսումն ի զորու է ոչ միայն վտանգել Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի սահմանադրականության պարտադիր նախնական վերահսկողության՝ վերը թվարկված նպատակները, այլ նաև հարուցել իրավիճակ, երբ Սահմանադրական դատարանի դատավորների սուբյեկտիվ շահերի և սահմանադրի՝ տվյալ նախագծի ընդունմամբ հետապնդվող շահի միջև բախումը կարող է հանգեցնել սահմանադրի (Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդի կամ Ազգային ժողովի)՝ Սահմանադրության փոփոխություններ ընդունելու իրավասության սահմանափակման՝ Սահմանադրական դատարանի դատավորների սուբյեկտիվ շահերը վեր դասելով սահմանադրի ինքնիշխան կամքի արտահայտման բարձր հանրային շահից: Սահմանադրական դատարանը Սահմանադրության գերակայության դիտանկյունից այսպիսի իրողությունն անհանդուրժելի է համարում:

5.9. Անդրադառնալով դիմողի վկայակոչած կոնկրետ հանգամանքներին՝ Սահմանադրական դատարանը նկատում է, որ Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությունների նախագիծը երկրորդ ընթերցմամբ քննարկվելուց հետո Ազգային ժողովում քվեարկության է դրվել Սահմանադրության փոփոխությանը վերաբերող հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ, որը չի ընդունվել, ինչից հետո Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծն ընդունվել է երկրորդ ընթերցմամբ և ամբողջությամբ: Վերջին հանգա-

մանքը պատասխանողը, ի թիվս այլնի, հիմնավորում է նրանով, որ Սահմանադրության փոփոխությունների ընդունման պահին Սահմանադրական դատարանի գործող ինը դատավորներից (անդամներից) յոթին Սահմանադրության փոփոխությունները վերաբերում էին անմիջականորեն:

Սահմանադրության փոփոխությունների հիշյալ նախագծով նախատեսված էր Սահմանադրական դատարանի պաշտոնավարող անդամների պաշտոնավարման ժամկետների կրճատում մինչև Սահմանադրության 166-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված 12 տարի ժամկետը և Սահմանադրական դատարանի նախագահի պաշտոնավարման դադարում: Նախագծի ընդունմամբ Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի կիրառման արդյունքում Սահմանադրական դատարանի՝ մինչև 2015 թվականի փոփոխություններով Սահմանադրության 7-րդ գլխի ուժի մեջ մտնելը նշանակված 3 անդամների լիազորությունների ժամկետը համարվել է ավարտված, և պաշտոնավարումը դադարել է, Սահմանադրական դատարանի 4 անդամների պաշտոնավարման ժամկետները կրճատվել են, Սահմանադրական դատարանի՝ Ազգային ժողովի կողմից նշանակված նախագահի պաշտոնավարումը դադարել է:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրության հիշյալ փոփոխությունները Սահմանադրական դատարանի վերոնշյալ 7 անդամներից բացի որևէ այլ անձի չեն վերաբերել և որևէ այլ անձի համար ուղղակի իրավական հետևանք չեն առաջացրել:

Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությունների նախագծի հիմնավորումներում դրա հեղինակները նշել են. «... դատարանի ներկայիս կազմի պահպանման դեպքում 2015 թվականի Սահմանադրությամբ ընտրված դատավորների և մինչ այդ նշանակված անդամների պաշտոնավարման ժամկետների միջև առկա է էական տարբերություն: ... Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծով ակնկալվում է լուծել Սահմանադրական դատարանի կազմի սահմանադրականության և դրա նկատմամբ հանրային վստահության բացակայության շուրջ առկա խնդիրները և երաշխավորել 2015 թվականի փոփոխություններով Սահմանադրության 7-րդ գլխի կանոններով նախատեսված՝ Սահմանադրական դատարանի ձևավորման մոդելի ամբողջական կիրարկումը: Արդյունքում կյանքի կկոչվեն 2015 թվականի փոփոխություններով Սահմանադրությամբ նախատեսված՝ Սահմանադրական դատարանի

կազմավորման և գործունեության նոր մակարդակի ժողովրդավարական չափանիշները» (Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությունների նախագծի հիմնավորումներ):

Վերլուծելով կոնկրետ դեպքում Ազգային ժողովի՝ որպես սահմանադրի՝ Սահմանադրության անցումային դրույթներում կատարած փոփոխությունները և դրանց հիմնավորումները՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ կատարված փոփոխությունները որևէ կերպ չեն միջամտել և փոփոխել Սահմանադրության անփոփոխելի դրույթների և այն դրույթների բովանդակությունը, որոնք ենթակա են փոփոխության բացառապես հանրաքվեով: Արդյունքում՝ 2020 թվականի Սահմանադրության փոփոխությամբ Ազգային ժողովն ամբողջ ծավալով կյանքի է կոչել Սահմանադրական դատարանի կազմավորման վերաբերյալ Սահմանադրության 166-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերը՝

ա) հավասարեցնելով Սահմանադրական դատարանի դատավորների կարգավիճակները և նրանց պաշտոնավարման ժամկետները (Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասեր),

բ) հնարավորություն ընձեռելով իրականացնել Սահմանադրական դատարանի կազմից Սահմանադրական դատարանի նախագահի ընտրությունը՝ որպես Սահմանադրական դատարանի անկախության օժանդակ երաշխիք (Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի 4-րդ մաս),

գ) ապահովելով Սահմանադրությամբ նախատեսված Սահմանադրական դատարանի կազմի համալրմանը մասնակից բոլոր մարմինների ներգրավվածությունը՝ որպես Սահմանադրական դատարանի ժողովրդավարական լեգիտիմության բարձրացման գործոն:

Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի փոփոխության կիրառմամբ Սահմանադրական դատարանը դուրս է եկել Սահմանադրության անցումային դրույթների գործողությունից, և Սահմանադրական դատարանի բոլոր դատավորների կարգավիճակի և պաշտոնավարման ժամկետի նկատմամբ կիրառելի են Սահմանադրության բացառապես 7-րդ գլխի կանոնները, որոնցում Սահմանադրության 202-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ փոփոխությունները կարող են ընդունվել բացառապես հանրաքվեով:

5.10. Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականության պարտադիր վերահսկողության նպատակով սահմանադրական կանոնից բացառության ողջամտության գնահատման համար առաջնային նշանակություն ունի Սահմանադրական դատարանի կողմից նման վերահսկողության վարույթում սահմանադրական ընթացակարգային երաշխիքների և պահանջների պահպանման հնարավորության հարցը:

Սահմանադրության 166-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «... *Սահմանադրական դատարանը կազմված է ինը դատավորից ...*»: Սահմանադրության 167-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. *Սահմանադրական արդարադատությունն իրականացնում է Սահմանադրական դատարանը՝ ապահովելով Սահմանադրության գերակայությունը: 2. Արդարադատություն իրականացնելիս Սահմանադրական դատարանն անկախ է և ենթարկվում է միայն Սահմանադրությանը: 3. Սահմանադրական դատարանի լիազորությունները սահմանվում են Սահմանադրությամբ, իսկ կազմավորման և գործունեության կարգը՝ Սահմանադրությամբ և Սահմանադրական դատարանի մասին օրենքով*»:

Սահմանադրական դատարանի դատավորի կողմից իր լիազորություններն իրականացնելիս անկողմնակալության սահմանադրական պահանջի ապահովման նպատակով «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 16-րդ հոդվածով նախատեսված են գործի քննությանը մասնակցելու անհնարինության դեպքերը, որոնցից է նաև դատավարության մասնակցի կամ նրա ներկայացուցչի նկատմամբ կանխակալ վերաբերմունքը: Սահմանադրական դատարանն այս կապակցությամբ ընդգծում է, որ քննարկվող իրավիճակի բացառիկությունը վկայող հանգամանք է այն, որ օրենսդրական կարգավորումներով նույնիսկ դատավարության կողմի նկատմամբ կանխակալ վերաբերմունք ունենալը գործի քննությանը մասնակցելու անհնարինության հիմք համարելով՝ օրենսդիրը անհնարինության հիմք չի համարել Սահմանադրական դատարանի դատավորի՝ գործի ելքով ուղղակիորեն շահագրգռված լինելու հնարավորության հանգամանքը, այսինքն՝ իր գործով լինել դատավոր:

Սակայն օրենսդրի կողմից նման իրավիճակի կարգավորված չլինելը չի կարող ծառայել որպես թույլտվություն Սահմանադրական դատարանի դատավորի սահմա-

նադրական առաքելության իրականացման ընթացքում շահերի այնպիսի հնարավոր բախումների կենտրոնում հայտնվելու համար, որը սասանում է սահմանադրական արդարադատության նկատմամբ հանրային վստահությունը՝ հանրության մոտ հիմնավոր կասկած հարուցելով սահմանադրական արդարադատությունը Սահմանադրական դատարանի դատավորների անհատական շահերին ծառայեցնելու մտահոգությամբ: Այս առնչությամբ Սահմանադրական դատարանը շեշտում է, որ սահմանադրական արդարադատությունը չի կարող պայմանավորվել և կախվածության մեջ դրվել Սահմանադրական դատարանի դատավորների՝ քննության առարկա հարցի նկատմամբ անձնական վերաբերմունքից և գործի ելքով սուբյեկտիվ շահագրգռվածությունից, քանզի Սահմանադրական դատարանը, հանդես գալով որպես սահմանադրական արդարադատության մասնագիտացված և միակ մարմինը Հայաստանի Հանրապետությունում, սահմանափակված է բացառապես Սահմանադրությամբ և կոչված է երաշխավորելու Սահմանադրության գերակայությունը:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 14-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի համաձայն՝ Սահմանադրական դատարանի դատավորը պարտավոր է *«լինել անաչառ և գերծ մնալ իր խոսքով կամ վարքագծով կողմնակալություն կամ խտրականություն դրսևորելուց կամ ողջամիտ, անկողմնակալ դիտորդի մոտ նման տրավորություն ստեղծելուց»*, իսկ նույն մասի 5-րդ կետի համաձայն՝ *«թույլ չտալ շահերի բախում, բացառել ընտանեկան, հասարակական կամ այլ բնույթի հարաբերությունների՝ իր ի պաշտոնե լիազորությունների իրականացման վրա որևէ ազդեցություն»*: Այնուամենայնիվ, ունենալով անաչառության պահպանման և շահերի բախումից խուսափելու դատավորների համընդհանուր ճանաչում ունեցող պարտականություն՝ քննարկվող դեպքն այն իրավիճակն է, որտեղ շահերի բախումն օբյեկտիվորեն առաջանում էր Սահմանադրության 213-րդ հոդվածում փոփոխություններ կատարելիս սույն որոշմամբ թվարկված հանրային շահի և Սահմանադրական դատարանի անդամների՝ 2005 թվականի փոփոխություններով Սահմանադրությամբ նախատեսված ժամկետում պաշտոնավարելու հնարավոր նախընտրությունների և անձնական սպասելիքների միջև՝ վտանգելով Սահմանադրության փոփոխությունների նախաձեռնման և բնականոն իրագործման՝ սահմանադրի կամքի անխոչընդոտ իրականացումը:

5.11. Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխություններով Սահմանադրական դատարանի անկախության ինստիտուցիոնալ երաշխիքների ամրապնդման մասով Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ընդգծել հետևյալը.

2018 թվականի ապրիլի 9-ից՝ Սահմանադրության 7-րդ գլխի ուժի մեջ մտնելու պահից, Սահմանադրական դատարանում պաշտոնավարող բոլոր 8 անդամների, այդ թվում՝ Սահմանադրական դատարանի նախագահի պաշտոնավարման սահմանադրական հիմքը եղել է Սահմանադրության 213-րդ հոդվածը, քանի որ այս հոդվածով էր նախատեսված մինչև 2015 թվականի սահմանադրական փոփոխություններով Սահմանադրության 7-րդ գլխի ուժի մեջ մտնելը նշանակված Սահմանադրական դատարանի անդամների և նախագահի պաշտոնավարումը:

Մինչև Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի 2020 թվականի փոփոխությունը Սահմանադրական դատարանի՝ մինչև 2018 թվականի ապրիլի 9-ը նշանակված անդամները շարունակել են պաշտոնավարել Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի հիման վրա, այսինքն՝ Սահմանադրության այնպիսի դրույթի, որը դասվում էր Ազգային ժողովի կողմից փոփոխվող դրույթների շարքին: Այսինքն՝ Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի հիմքով պաշտոնավարող Սահմանադրական դատարանի անդամների պաշտոնավարման սահմանադրական հիմքը նախատեսված էր Սահմանադրության այնպիսի հոդվածով, որը կարող էր փոփոխվել Ազգային ժողովի կողմից՝ պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երկու երրորդով: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ մինչև Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի փոփոխությունը գործող Սահմանադրությամբ նախատեսված իրավակարգավորումը չէր կարող ապահովել Սահմանադրական դատարանի անհրաժեշտ անկախությունը քաղաքական իշխանությունից՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման խորհրդարանական ձևի պայմաններում օրենսդիր և գործադիր իշխանությունները իրականացվում են նույն՝ Ազգային ժողովում մեծամասնություն ստացած քաղաքական ուժի ղեկավարությամբ: Այս պայմաններում Սահմանադրական դատարանը՝ որպես սահմանադրական ժողովրդավարության համար անհրաժեշտ օրենսդիր և գործադիր իշխանությունների սահմանադրական հակակշիռ, ուներ ինստիտուցիոնալ, ներառ-

յալ՝ կազմավորման, արտաքին միջամտություններից պաշտպանության և անկախության երաշխիքների առավել կայուն սահմանադրական հիմքերի անհրաժեշտություն:

Մինչև Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի փոփոխությունը Սահմանադրական դատարանի մինչև 2018 թվականի ապրիլի 9-ը նշանակված բոլոր անդամների, որոնք 2020 թվականի Սահմանադրության փոփոխությունների պահին կազմում էին Սահմանադրական դատարանի ընդհանուր կազմի յոթ հիններորդը, Սահմանադրության 166-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված պաշտոնավարման 12 տարի ժամկետից ավել պաշտոնավարումը պայմանավորված էր Ազգային ժողովի պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն երկու երրորդի հայեցողությամբ: Ավելին, Սահմանադրական դատարանի նախագահը, նշանակված լինելով 2005 թվականի Սահմանադրության համաձայն, այլ ոչ՝ ընտրված Սահմանադրության 166-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիման վրա, որպես Սահմանադրական դատարանի նախագահ պաշտոնավարում էր Սահմանադրության նույն՝ նախկին խմբագրությամբ 213-րդ հոդվածի հիմքով:

Սահմանադրական դատարանի անդամի կամ դատավորի կարգավիճակի և պաշտոնավարման կայուն սահմանադրական հիմքը նրա, ինչպես և Սահմանադրական դատարանի անկախության անկյունաքարային գործոն է: Սահմանադրության նախկին խմբագրությամբ 213-րդ հոդվածով նախատեսված և Սահմանադրության 7-րդ գլխի կանոններով նախատեսված Սահմանադրական դատարանի անդամի և նախագահի պաշտոնավարման ժամկետից ավել ժամկետ նախատեսող դրույթը միաժամանակ եղել է Ազգային ժողովի իրավասության տիրույթում գտնվող հարց, ինչը չէր կարող ապահովել Սահմանադրական դատարանի ինստիտուցիոնալ անկախությունն այն աստիճան, որը Սահմանադրական դատարանը ձեռք է բերել Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությամբ:

2020 թվականի Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի փոփոխություններով՝ Սահմանադրական դատարանի մինչև 2018 թվականի ապրիլի 9-ը նշանակված բոլոր այն անդամները, որոնց պաշտոնավարման 12 տարվա ժամկետը չէր լրացել, Սահմանադրական դատարանի դատավորի պաշտոնում պաշտոնավարման չլրացած ժամկետի, իսկ Սահմանադրական դատարանի նախագահը՝ իր պաշտոնավարման ողջ ժամկետի մասով պաշտոնավարելու են Սահմանադրության 7-րդ գլխի

կանոններով նախատեսված ժամկետով, որի փոփոխությունն այլևս դուրս է Ազգային ժողովի իրավասությունից և վերապահված է բացառապես Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդին՝ ինչպես և հարիր է սահմանադրական ժողովրդավարությունում Սահմանադրության գերակայությունն ապահովելու առաքելություն ունեցող Սահմանադրական դատարանին:

Այսպիսով, Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությունները համակարգային իմաստով հանգեցրել են արդյունքի, որով՝

ա) Սահմանադրական դատարանում պաշտոնավարող բոլոր դատավորները պաշտոնավարում են հավասար ժամկետով և կարգավիճակով,

բ) Սահմանադրական դատարանի դատավորների պաշտոնավարման ժամկետի սահմանադրական հիմքը՝ 166-րդ հոդվածի 1-ին մասը, դուրս է Ազգային ժողովի փոփոխելու իրավասությունից և կարող է փոփոխվել բացառապես Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդի կողմից՝ հանրաքվեի միջոցով,

գ) Սահմանադրական դատարանի նախագահի ընտրության լիազորությունը՝ որպես Սահմանադրական դատարանի անկախության լրացուցիչ երաշխիք, իրականացվել է Սահմանադրական դատարանի կողմից՝ համեմատ նախկինում Ազգային ժողովի կողմից նշանակվելու տարբերակի,

դ) Սահմանադրական դատարանի նախագահի պաշտոնավարման ժամկետի սահմանադրական հիմքը՝ 166-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, դուրս է Ազգային ժողովի իրավասությունից և կարող է փոփոխվել բացառապես Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդի կողմից՝ հանրաքվեի միջոցով:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխություններով Ազգային ժողովն ամբողջությամբ սպառել է Սահմանադրական դատարանի մինչև 2018 թվականի ապրիլի 9-ը նշանակված և պաշտոնավարող անդամների և նախագահի պաշտոնավարման ժամկետների նկատմամբ իր սահմանադրական լիազորությունը՝ Սահմանադրական դատարանի դատավորների և Սահմանադրական դատարանի նախագահի պաշտոնավարման ժամկետների կարգավորումը տեղափոխելով բացառապես Սահմանադրության 166-րդ հոդվածով նախատեսված առավել կայուն սահմանադրական իրավադրույթ-

ների գործողության տիրույթ, որոնք կարող են փոփոխվել բացառապես Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդի կողմից:

5.12. Սահմանադրական դատարանը փաստում է նաև, որ Սահմանադրության 213-րդ հոդվածի՝ 2020 թվականի հունիսի 22-ին Ազգային ժողովի ընդունած փոփոխությամբ դրույթները դրա կիրառման համար պատասխանատու հանրային իշխանության բոլոր մարմինների կողմից ի կատար են ածվել ամբողջությամբ: Մասնավորապես, ի կատարումն Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխություններով ընդունված 213-րդ հոդվածի՝

ա) 3-րդ մասի՝ Կառավարությունը, Հանրապետության նախագահը և դատավորների ընդհանուր ժողովն առաջադրել են Սահմանադրական դատարանի դատավորների թեկնածուներ,

բ) 3-րդ մասի՝ Կառավարության, Հանրապետության նախագահի և դատավորների ընդհանուր ժողովի առաջադրած թեկնածուներին Ազգային ժողովն ընտրել է Սահմանադրական դատարանի դատավորներ, որոնք Ազգային ժողովի նիստի ընթացքում իրենց երդումները տալով՝ անցել են իրենց սահմանադրական լիազորությունների կատարմանը,

գ) 4-րդ մասի՝ Սահմանադրական դատարանն ընտրել է Սահմանադրական դատարանի նախագահ:

5.13. Ամփոփելով Սահմանադրական դատարանը Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությունը գնահատում է որպես Սահմանադրական դատարանի դատավորների և Սահմանադրական դատարանի ինստիտուցիոնալ անկախությունն ամրապնդելու, Սահմանադրական դատարանի անդամների և դատավորների միջև միայն հանրաքվեով փոփոխության ենթակա սահմանադրական դրույթների հիմքով կարգավիճակների և պաշտոնավարման հավասարությունն ապահովելու, Սահմանադրական դատարանի դատավորների կողմից Սահմանադրական դատարանի նախագահին ընտրելու միջոցով անկախության և ինքնավարության ամրապնդմանն ուղղված և Սահմանադրական դատարանի՝ իշխանության բոլոր ճյուղերի կողմից ուղղակի մասնակցությամբ ձևավորված լինելու բերումով իր ժողովրդավարական լեգիտիմության և իր նկատմամբ հանրային վստահության աստիճանն ամրապնդելու անհրաժեշտ միջոց:

Միաժամանակ, այս անհրաժեշտ փոփոխություններն Ազգային ժողովի կողմից ընդունվելու առնչությամբ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրության 2020 թվականի փոփոխությունների նախագիծը Սահմանադրական դատարանի նախնական վերահսկողությանը չներկայացնելու պայմանները բավարարում են Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի սահմանադրականության պարտադիր վերահսկողության կանոնից ողջամիտ բացառության՝ Սահմանադրական դատարանի կողմից վերը սահմանված պայմանները:

5.14. Դիմողի կողմից բարձրացված՝ Կանոնակարգում կատարված փոփոխությունների արդյունքում Հանրապետության նախագահին լիազորություններից զրկելու առնչությամբ Սահմանադրական դատարանը նախ արձանագրում է, որ Սահմանադրության 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ պետական իշխանությունն իրականացվում է Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան՝ օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունների բաժանման ու հավասարակշռման հիման վրա: Իշխանությունների բաժանման և հավասարակշռման սկզբունքը ժողովրդավարության, իրավունքի գերակայության, մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության հիմնարար երաշխիք է, որը թույլ է տալիս կյանքի կոչել Սահմանադրության 1-ին հոդվածում ամրագրված Հայաստանի Հանրապետության՝ ժողովրդավարական և իրավական պետություն հանդիսանալու սահմանադրի հրամայականը:

Սահմանադրական դատարանը, ընդգծելով, որ իշխանությունների բաժանման և հավասարակշռման սկզբունքը խորհրդարանական հանրապետությունում սահմանադրական կարգի հիմնաքարային սկզբունքներից է, այդուհանդերձ արձանագրում է, որ այն իրացվում է նախագահական և կիսանախագահական հանրապետությունների կառավարման ձևերից տարբերվող մոդելով:

Սահմանադրությամբ նախատեսված մարմինների շարքում պետության գլխի լիազորությունների ծավալը պայմանավորված է տվյալ պետության կառավարման ձևով: Սահմանադրության 2015 թվականի փոփոխություններով խորհրդարանական կառավարման մոդելի անցում կատարելու արդյունքում Հանրապետության նախագահն օժտվեց սահմանադրական նոր կարգավիճակով:

Սահմանադրական դատարանը 2020 թվականի ապրիլի 1-ի ՍԴՈ-1518 որոշմամբ բացահայտել է խորհրդարանական կառավարման մոդելի պայմաններում Հանրապետության նախագահի կարգավիճակի բնութագիրը՝ արձանագրելով, մասնավորապես. «Հանրապետության նախագահը, Սահմանադրության «Իշխանությունների բաժանման և հավասարակշռման սկզբունքը» վերտառությամբ 4-րդ հոդվածի ուժով գործառությանին առումով դասվելով գործադիր իշխանությանը, այդուհանդերձ, ամբողջովին դուրս դրվեց գործադիր իշխանության ինստիտուցիոնալ համակարգից, և, ի տարբերություն գործառությանին առումով գործադիր իշխանությանը պատկանող այլ անկախ կամ ինքնավար մարմինների, պետության գլուխն է և ունի այդ կարգավիճակին բնորոշ գործառույթներ և դրանցից ածանցվող լիազորություններ: Ըստ այդմ՝ Հանրապետության նախագահը՝ որպես պետության գլուխ (Սահմանադրության 123-րդ հոդվածի 1-ին մաս), **հանրությանը և պետությանն ինտեգրող, ազգային միասնությունը խորհրդանշող սահմանադրական մարմինն է:**

Ըստ էության, զերծ լինելով պետության ներքին և արտաքին քաղաքականության մշակմանը, ինչպես նաև կառավարմանը բովանդակային առումով մասնակցելու գործառույթից և չկրելով դրանց պատասխանատվությունը՝ Հանրապետության նախագահին սահմանադրորեն պատվիրակվել է **լինել անաչառ և առաջնորդվել բացառապես համապետական և համազգային շահերով** (Սահմանադրության 123-րդ հոդվածի 3-րդ մաս): Ըստ այդմ՝ Հանրապետության նախագահին սահմանադրորեն վերապահվել է **վերկուսակցական արբիտրի դեր**, որն իր լիազորությունների իրականացման ընթացքում չի կարող լինել որևէ կուսակցության անդամ (Սահմանադրության 124-րդ հոդվածի 5-րդ մաս): Միևնույն ժամանակ վերկուսակցական (ապակուսակցական) արբիտրի դերը, որը հիմնված է թե՛ Հանրապետության նախագահի՝ որպես պետության գլխի, ինտեգրող գործառույթի, թե՛ նրա անաչառության վրա, ենթադրում է **Սահմանադրության պահպանմանը հետևելու գործառույթի իրականացում**, ինչը ևս ուղղակիորեն ամրագրված է Սահմանադրությամբ (Սահմանադրության 123-րդ հոդվածի 2-րդ մաս): Բացի դրանից, Սահմանադրության պահպանմանը հետևելու գործառույթը, իր հերթին, ենթադրում է, որ **Հանրապետության նախագահը պետք է ունենա զսպումների և հակակշիռների**

միջոցով այդ գործառույթն արդյունավետորեն իրականացնելու հնարավորություն, ուստի նա պետք է ոչ միայն կարողանա կատարված փաստերից հետո գնահատել ենթադրյալ հակասահմանադրական գործողությունները (անգործությունը) կամ որոշումները, այլև պետք է կարողանա, նախևառաջ, կանխել դրանց ի հայտ գալը՝ օժտված լինելով կանխարգելիչ սահմանադրական վերահսկողության որոշակի լիազորություններով:

4.2. Հանրապետության նախագահի սահմանադրական գործառույթների իրականացումն ապահովելու նպատակով սահմանադիրը նրան վերապահել է համարժեք լիազորություններ (Սահմանադրության 123-րդ հոդվածի 4-րդ մաս), որոնք նրա վրա ազդելու հնարավորությունները բացառելու համար սպառնիչ ամրագրել է Սահմանադրությամբ՝ օրենսդրին թողնելով Սահմանադրությամբ ուղղակիորեն նախատեսված դեպքերում դրանց իրականացումը կանոնակարգելը»:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ խորհրդարանի կողմից ընդունված որևէ իրավական ակտի ստորագրումն ու հրապարակումը պետության գլխի կողմից ինքնանպատակ չէ: Այն ուղղված է Հանրապետության նախագահին Սահմանադրությամբ վերապահված գործառույթների իրականացման ապահովմանը և ուղեկցվում է Սահմանադրությամբ ամրագրված համապատասխան այլ լիազորություններով: Խորհրդարանի կողմից ընդունված իրավական ակտն ստորագրելու և հրապարակելու գործընթացում պետության գլխի ներգրավումը կարող է տեղավորվել մասնավորապես Սահմանադրության պահպանմանը հետևելու՝ վերջինիս գործառույթի իրականացման շրջանակում, եթե Հանրապետության նախագահը Սահմանադրությամբ միաժամանակ օժտված է այնպիսի լիազորություններով, որոնց համակցությունը գործնականում հնարավորություն է տալիս օրենսդիր մարմնի նկատմամբ գործադրել զսպումների և հակակշիռների համակարգը:

Այսպես՝ Սահմանադրության 129-րդ հոդվածը նախատեսում է Հանրապետության նախագահի մասնակցությունն Ազգային ժողովի ընդունած օրենքը գործողության մեջ դնելու գործընթացում: Այդ հոդվածով ամրագրված իրավակարգավորումից հետևում է, որ Ազգային ժողովի կողմից որևէ օրենք ընդունվելուց հետո այն պետք է ուղարկվի Հանրապետության նախագահին, որին սահմանադիրը վերապահել է հայեցողական լիազորություն. վերջինս կարող է Ազգային ժողովի ընդունած

օրենքն ստորագրել և հրապարակել կամ Ազգային ժողովի ընդունած օրենքի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու հարցով դիմել Սահմանադրական դատարան կամ որևէ գործողություն չկատարել: Այսինքն՝ վերկուսակցական (ապակուսակցական) արբիտրի դերով օժտված Հանրապետության նախագահը նաև իրավասու է նախքան Ազգային ժողովի կողմից ընդունված օրենքի ստորագրելը և հրապարակելն անհրաժեշտության դեպքում այդ օրենքի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու հարցով դիմել Սահմանադրական դատարան՝ առաջնորդվելով բացառապես համապետական և համազգային շահերով՝ նպատակ ունենալով կանխել հակասահմանադրական օրենքների գործողության մեջ դրվելը: Այսինքն՝ սահմանադիրը նախատեսել է օրենքները Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրելու լիազորությունը՝ միաժամանակ նախատեսելով նաև տրամաբանորեն դրա հետ համակարգային առումով փոխկապակցված մեկ այլ լիազորություն՝ Սահմանադրական դատարան դիմելը: Փաստորեն, Ազգային ժողովի ընդունած օրենքի ստորագրումը և հրապարակումը Հանրապետության նախագահի կողմից չի կրում սոսկ արարողակարգային բնույթ. այն Հանրապետության նախագահին վերապահված՝ կանխարգելիչ սահմանադրական վերահսկողության լիազորություններից է՝ կոչված ապահովելու Սահմանադրության պահպանմանը հետևելու գործառույթի իրականացումը:

Վերոգրյալի համատեքստում անդրադառնալով Սահմանադրության փոփոխություններն ստորագրելու Հանրապետության նախագահի սահմանադրական լիազորության առկայության հարցին՝ Սահմանադրական դատարանն առաջին հերթին արձանագրում է, որ այն ներառված չէ Սահմանադրության 129-րդ հոդվածի կարգավորման առարկայում, և Հանրապետության նախագահի կողմից օրենքներն ստորագրելու լիազորությունը չի ենթադրում վերջինիս կողմից նաև Սահմանադրության փոփոխությունները ստորագրելու լիազորության առկայություն: Սահմանադրական դատարանի նման եզրահանգումը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ սահմանադիրը հստակ տարբերակել է «Սահմանադրության փոփոխություններ» և «օրենք» հասկացությունները: Մասնավորապես՝ Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետում, 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասում, 202-րդ հոդվածի 3-րդ մասում, 209-րդ հոդվածի 1-ին մասում, 210-րդ հոդվածի վերնագրում («Օրենքների

համապատասխանեցումը Սահմանադրության փոփոխություններին») սահմանադիրը գործածել է «Սահմանադրության փոփոխություններ» բառակապակցությունը՝ անգամ որոշ դեպքերում միևնույն դրույթում զուգահեռաբար գործածելով նաև «օրենք» բառը: Հետևաբար՝ այդ հասկացությունները բովանդակային առումով չեն կարող նույնացվել, դրանցից որևէ մեկն իմաստային առումով չի կլանում մյուսին, ուստի Սահմանադրության փոփոխությունները չեն տեղավորվում Սահմանադրության իմաստով «օրենք» հասկացության իմաստային ծավալի մեջ, որպիսի հիմքով և չեն տեղավորվում Սահմանադրության 129-րդ հոդվածով՝ Հանրապետության նախագահին վերապահված լիազորությունների շրջանակի մեջ:

Մյուս կողմից, Սահմանադրական դատարանը 2020 թվականի ապրիլի 1-ի ՍԴՈ-1518 որոշմամբ վերլուծել է կառավարման խորհրդարանական ձևի շրջանակներում Հանրապետության նախագահի լիազորությունների շրջանակը՝ մասնավորապես արձանագրելով, որ. «Հանրապետության նախագահի լիազորությունները, կախված սահմանադրորեն կանխորոշված նպատակներից, իրենց բնույթով ինչպես պարտադիր են, այնպես էլ հայեցողական: Հանրապետության նախագահի պարտադիր և հայեցողական լիազորությունները ինքնուրույն կամ ոչ ինքնուրույն (կաշկանդված) են: Ոչ ինքնուրույն լիազորություններն իրականացվում են կա՛մ Սահմանադրությամբ սահմանված նախադրյալների առկայությամբ, կա՛մ սահմանադրական այլ մարմնի (իրավասու սուբյեկտի) լիազորությունների իրականացման հիմքով: Այսպես՝

Սահմանադրությամբ սահմանված հիմքերով (կարգով) Հանրապետության նախագահն իրականացնում է հետևյալ պարտադիր լիազորությունները.

ա) Ազգային ժողովի հերթական և արտահերթ ընտրությունները նշանակելը (Սահմանադրության 93-րդ հոդված),

բ) Կառավարության հրաժարականն ընդունելը (Սահմանադրության 130-րդ հոդված),

գ) պաշտոնատար անձանց ժամանակավոր նշանակումը (Սահմանադրության 138-րդ հոդված),

դ) Հանրապետության նախագահի աշխատակազմի պաշտոններում նշանակումներ կատարելը (Սահմանադրության 145-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ նախադասություն),

ե) վարչապետ նշանակելը (Սահմանադրության 149-րդ հոդվածի 1-ին և 5-րդ մասեր),

զ) Սահմանադրական դատարանի երեք դատավորների թափուր տեղերի համար Ազգային ժողովին թեկնածուներ առաջադրելը (Սահմանադրության 166-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ նախադասություն),

է) հանրաքվե նշանակելը (Սահմանադրության 206-րդ հոդվածի առաջին նախադասություն):

Սահմանադրությամբ սահմանված հիմքերով (կարգով) Հանրապետության նախագահին իրականացնում է հետևյալ հայեցողական լիազորությունները.

ա) իր իրավասության մեջ մտնող հարցերի վերաբերյալ Ազգային ժողովին ուղերձ հղելը (Սահմանադրության 128-րդ հոդված),

բ) Ազգային ժողովի ընդունած օրենքը ստորագրելը և հրապարակելը կամ Ազգային ժողովի ընդունած օրենքի համապատասխանությունը Սահմանադրությանը որոշելու հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելը կամ որևէ գործողություն չկատարելը (Սահմանադրության 129-րդ հոդված),

գ) Կառավարության կազմում փոփոխություններ կատարելը (Սահմանադրության 131-րդ հոդված) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

դ) արտաքին քաղաքականության բնագավառում՝ միջազգային պայմանագրեր կնքելը, օտարերկրյա պետություններում և միջազգային կազմակերպություններում դիվանագիտական ներկայացուցիչներին նշանակելը և հետ կանչելը, օտարերկրյա պետությունների և միջազգային կազմակերպությունների դիվանագիտական ներկայացուցիչների հավատարմագրերը և հետկանչագրերն ընդունելը, վավերացում չպահանջող միջազգային պայմանագրերը հաստատելը, կասեցնելը կամ չեղյալ հայտարարելը, բարձրագույն դիվանագիտական աստիճաններ շնորհելը (Սահմանադրության 132-րդ հոդված) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

ե) զինված ուժերի բնագավառում՝ զինված ուժերի և այլ զորքերի բարձրագույն հրամանատարական կազմը նշանակելը և ազատելը, բարձրագույն զինվորական կոչումներ շնորհելը (Սահմանադրության 133-րդ հոդված) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

զ) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն շնորհելու և Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը դադարեցնելու վերաբերյալ հարցերը լուծելը (Սահմանադրության 134-րդ հոդված) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

է) դատապարտյալներին ներում շնորհելը (Սահմանադրության 135-րդ հոդված) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

ը) Հայաստանի Հանրապետության շքանշաններով և մեդալներով պարգևատրելը և պատվավոր կոչումներ շնորհելը (Սահմանադրության 136-րդ հոդված) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

թ) բարձրագույն դասային աստիճաններ շնորհելը (Սահմանադրության 137-րդ հոդված) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

ժ) զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետին նշանակելը (Սահմանադրության 155-րդ հոդվածի 3-րդ մասի առաջին նախադասություն) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

ժա) Վճռաբեկ, վերաքննիչ և առաջին ատյանի դատարանների դատավորներին, Վճռաբեկ դատարանի պալատների նախագահներին, առաջին ատյանի և վերաքննիչ դատարանների նախագահներին նշանակելը (Սահմանադրության 166-րդ հոդվածի 3-րդ մասի առաջին նախադասություն, 4-րդ մասի առաջին նախադասություն, 6-րդ մաս և 7-րդ մասի առաջին նախադասություն) կամ Սահմանադրության 139-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված այլընտրանքային լիազորությունները,

Ժբ) փոխվարչապետներին և նախարարներին նշանակելը (Սահմանադրության 150-րդ հոդվածի երրորդ նախադասություն) կամ Սահմանադրության 150-րդ հոդվածի հինգերորդ նախադասությամբ սահմանված այլընտրանքային լիազորությունը»:

Հանրապետության նախագահի լիազորությունները սահմանող վերը նշված սահմանադրական նորմերի վերլուծության հիման վրա Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ Սահմանադրության փոփոխություններն ստորագրելու լիազորությամբ Հանրապետության նախագահն օժտված չէ: Ընդ որում, նման իրավակարգավորման հիմքում սահմանադիրը դրել է որոշակի տրամաբանություն: Սահմանադրական դատարանն այս համատեքստում արձանագրում է, որ ի տարբերություն Ազգային ժողովի ընդունած օրենքները ստորագրելու Հանրապետության նախագահի լիազորության՝ Սահմանադրության փոփոխությունների կապակցությամբ որևէ ուղեկցող լիազորությամբ Հանրապետության նախագահն օժտված չէ: Սահմանադրական փոփոխությունների կապակցությամբ նախնական սահմանադրական վերահսկողության հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավասությամբ օժտված է այլ սուբյեկտ, այն է՝ Ազգային ժողովը, այն էլ միայն Սահմանադրության փոփոխությունից առաջ (Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 2-րդ մաս՝ փոխկապակցված 168-րդ հոդվածի 2-րդ կետի հետ): Նման պայմաններում Հանրապետության նախագահի՝ Սահմանադրության փոփոխություններն ստորագրելու լիազորությունը կրելու էր միայն արարողակարգային բնույթ, և սահմանադիրը հրաժարվել է այդ լիազորությունը սահմանադրորեն ամրագրելուց:

Փաստորեն սահմանադիրը Սահմանադրության փոփոխությունները գործողության մեջ դրվելու հանգամանքը չի պայմանավորել ընդունվելուց հետո այդ փոփոխությունների՝ հանրային իշխանության որևէ այլ մարմնի կողմից հավանության արժանանալու կամ որևէ պաշտոնատար անձի կողմից ստորագրվելու գործընթաց անցնելու հանգամանքով: Ընդ որում, նշված մոտեցումը պայմանավորված չէ Սահմանադրությունում փոփոխությունների ընդունման այս կամ այն եղանակով: Այսինքն՝ անկախ այն հանգամանքից, թե ինչ եղանակով են ընդունվում Սահմանադրության փոփոխությունները (ժողովրդի կողմից՝ հանրաքվեի միջոցով, թե՛ Սահմանադրությունում որոշ փոփոխություններ կատարելու իրավասությամբ օժտված

Ազգային ժողովի կողմից), դրանք ընդունվելուց հետո չեն անցնում որևէ անձի, այդ թվում՝ Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրման գործընթաց:

Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ այս ուղղությամբ են զարգացել նաև օրենսդրական կարգավորումները: Այսպես՝ Սահմանադրությունում փոփոխություններ կատարելու կապակցությամբ անցկացվող հանրաքվեի արդյունքներն ամփոփվում են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից, և եթե վերջինս ընդունում է հանրաքվեի դրված Սահմանադրության փոփոխությունների ընդունման մասին որոշում, որով ըստ էության միայն փաստագրում է հանրաքվեի արդյունքները («Հանրաքվեի մասին» սահմանադրական օրենքի 35-րդ հոդվածի 1-ին մաս), ապա այդ որոշման հրապարակմանը հաջորդում է Սահմանադրության փոփոխությունների հրապարակումը «Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագրում» (եթե Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշումը չի բողոքարկվել Սահմանադրական դատարան), որից հետո Սահմանադրության փոփոխություններն ուժի մեջ են մտնում («Հանրաքվեի մասին» սահմանադրական օրենքի 36-րդ հոդված): Համանման կարգավորում էլ սահմանվել է Կանոնակարգում կատարված փոփոխությունների արդյունքում՝ վերացնելով Սահմանադրությունում որոշ փոփոխություններ ընդունելու իրավասությամբ օժտված Ազգային ժողովի կողմից ընդունված Սահմանադրության փոփոխությունները (որն ըստ էության սահմանադիր գործառույթի իրականացում է) Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրելու և հրապարակելու պահանջը: Ընդ որում, հատկանշական է, որ կատարված փոփոխությունների արդյունքում Ազգային ժողովի նախագահը ոչ թե ստորագրում, այլ միայն հրապարակում է Սահմանադրության փոփոխությունները՝ ընդամենը ապահովելով Սահմանադրության 202-րդ հոդվածի 2-րդ մասի ուժով ըստ էության սահմանադիր գործառույթ իրականացնող Ազգային ժողովի կողմից ընդունված Սահմանադրության փոփոխությունների՝ հանրությանը հասանելի դառնալը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Կանոնակարգի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4.2-րդ կետը, ինչպես նաև 86-րդ հոդվածի 7-րդ մասն այն մասով, որ չի նախատեսում Հանրապետության նախագահի կողմից Սահմանադրության փոփոխություններն ստորագրելու և հրապարակելու լիազորություն, համապատասխանում են Սահմանադրությանը:

Ելնելով վերոգրյալից և հիմք ընդունելով Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետը, 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը, 170-րդ հոդվածը, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 63-րդ, 64-րդ և 68-րդ հոդվածները՝ Սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4.2-րդ կետը, 86-րդ հոդվածի 2-րդ և 7-րդ մասերը համապատասխանում են Սահմանադրությանը:

2. Սահմանադրության 170-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Ա. ԴԻԼԱՆՅԱՆ

29 ապրիլի 2021 թվականի
ՍԴՈ-1590